

Utlåtande Rotel I, Rotel IX (Dnr KS 2023/687)

Motion om hållbar matupphandling

Motion av Jonas Naddebo (C)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.
Motionen anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Föredragande borgarråden Karin Wanngård och Åsa Lindhagen

Sammanfattning av ärendet

Jonas Naddebo (C) anför i en motion att kommunfullmäktige bör ge kommunstyrelsen i uppdrag att införa ett stadsövergripande mål om 100 procent svenskt vid matupphandling där så är möjligt i enlighet med EU:s upphandlingsregler.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, miljö- och hälsoskyddsnämnden, servicenämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden, Järva stadsdelsnämnd, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd, Ekologiska Lantbrukarna, Livsmedelsföretagen, Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) och Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). Ekologiska Lantbrukarna och Livsmedelsföretagen har inte inkommit med svar. Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) har avstått från att lämna synpunkter på motionen.

Stadsledningskontoret konstaterar att det inte är förenligt med upphandlingslagstiftningen att ställa krav på svenskt ursprung då det strider mot den grundläggande principen om icke-diskriminering. Vidare konstateras att riktlinjerna för stadens upphandling redan harmoniserar med svenska produktionsregler för livsmedel avseende djurskydd och antibiotikaanvändning, vilka ger en styrande effekt mot svenskproducerade animaliska livsmedel. Sammanfattningsvis anser kontoret att det inte finns anledning att ge kommunstyrelsen i uppdrag att införa ett stadsövergripande mål om 100 procent svenskt vid matupphandling.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden delar ur ett beredskapsperspektiv motionens syn på behov av ökad upphandling av svenskproducerade livsmedel där så är möjligt med hänsyn till EU:s upphandlingsregler. Ur ett klimatperspektiv anser nämnden att det

viktigaste är att säkerställa implementeringen av stadens matstrategi i stadens verksamheter.

Servicenämnden delar motionärens åsikt om att staden som stor upphandlare med höga ambitioner har möjlighet att påverka marknaden. Dock behöver mål och inriktningar vara mätbara och synkroniserade för att inte motverka varandra eller försvåra för marknaden att leverera. Nämnden belyser att stadens matstrategi, som är den gemensamma strategin för hur livsmedel ska handlas, hjälper stadens verksamheter att nå stadens mål.

Utbildningsnämnden konstaterar att det i dagsläget inte är förenligt med lagen om offentlig upphandling att enbart fråga efter svenskt råvaruursprung, då det strider mot de grundläggande principerna om likabehandling och ickediskriminering och menar vidare att motionärens förslag i hög grad redan omfattas i stadens arbete genom de redan högt ställda kraven som idag görs i livsmedelsupphandlingen.

Äldrenämnden anser att stadens organisation, storlek och upphandlingsform gör livsmedelsupphandlingen komplex och tillägger att det kan vara av intresse för Stockholms stad att göra en utredning om möjligheten av nya upphandlingsformer och målsättningar.

Järva stadsdelsnämnd arbetar för att nå stadens indikatorer om hög andel av ekologiskt livsmedel, låg klimatpåverkan från livsmedel samt hög andel av inköpta animalier med krav på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning i nivå med svensk lagstiftning. Upphandlingen av livsmedel sker centralt i staden och är inte inom ramen för stadsdelsnämndens ansvarsområde och befogenhet.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd ser hållbar upphandling av livsmedel som en framgångsfaktor för miljö, klimat och beredskapsfrågor och arbetar med hållbar konsumtion inom de befintliga ramarna och tillägger att upphandlingen av livsmedel inte är inom ramen för nämndens ansvarsområde och befogenhet.

Södermalms stadsdelsnämnd konstaterar att nämnden arbetar med hållbar konsumtion av livsmedel genom att planera matsedel efter säsong, ha en hög andel ekologiskt, låga utsläpp av koldioxid och goda resultat på stadens indikator *Andel inköpta animalier med krav på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning i nivå med svensk lagstiftning*. Nämnden tillägger att upphandling av livsmedel sker centralt i staden och är inte inom ramen för stadsdelsnämndens ansvarsområde och befogenhet.

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) ser positivt på motionens intention men menar bland annat att ett helhetsperspektiv på miljön behövs för att undvika oönskade negativa bieffekter.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Vi delar motionärens ambition om att öka andelen svenska livsmedel i stadens verksamheter. Det finns flera skäl till detta. Dels miljö- och klimatskäl men också att det ur beredskapssynpunkt behöver odlas och produceras mer livsmedel i Sverige,

något som blivit alltmer påtagligt under både pandemin och det försämrade säkerhetsläget som uppstått till följd av Rysslands invasionskrig mot Ukraina. Även klimatkrisen skapar ett ökat behov av att stärka Sveriges livsmedelssäkerhet. Staden är en stor upphandlare och har därmed möjligheter att påverka marknaden. Den möjligheten bör Stockholms stad dra nytta av.

Arbetet med Stockholms första matstrategi, Strategi för god, hälsosam och klimatsmart mat, påbörjades genom ett budgetuppdrag i den dåvarande rödgrönrosa majoritetens budget för staden år 2018. I den färdiga strategin finns en hög ambitionsnivå om att kött som köps in av staden ska ha krav på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning, vilket lett till att 89 procent av stadens inköpta animalier (fågel, kött, mejeri, ost och ägg) år 2022 var av svenskt ursprung. Precis som stadsledningskontoret framhåller finns det också en målsättning i stadens matstrategi att handla efter säsong, vilket i praktiken innebär en högre andel närodlade livsmedel.

I budget 2024 ger vi ett uppdrag att revidera stadens matstrategi. Strategin antogs år 2019 och den behöver nu utvecklas för att staden ska nå ännu längre i sitt arbete med att minska matens miljö- och klimatbelastning samt gynna ett mer resilient samhälle som bättre kan hantera de utmaningar vi står inför gällande klimat, miljö och beredskap. Arbetet för en ökad andel svenskproducerad mat menar vi sker bäst genom en revidering av strategin och genom nya strategiska arbetssätt. Till exempel bör man se över möjligheterna till mer kategoristyrd upphandling av livsmedel där staden successivt kan bidra till mer närproducerade råvaror.

Bilaga

Motion om hållbar matupphandling, dnr KS 2023/687-1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar enligt föredragande borgarråds förslag.

Stockholm den 17 januari 2024

Karin Wanngård
Kommunstyrelsens ordförande

Reservation av Kristin Jacobsson (C) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Att bifalla motionen.
2. Att därutöver anföra följande:

Den styrande majoriteten med föredragande borgarråd Karin Wanngård (S) och Åsa Lindhagen (MP) i spetsen ger tyvärr inget konkret svar på Centerpartiets motion om hållbar matupphandling.

Istället nöjer de sig med att helt utan ambitioner konstatera att förslaget inte är förenligt med upphandlingslagstiftningen. Centerpartiet ställer sig därför frågande till om ansvariga borgarråd överhuvudtaget läst och förstått Att-satsen i motionen? Där står nämligen uttryckligen ”att införa ett stadsövergripande mål om 100 procent svenskt vid matupphandling där så är möjligt i enlighet med EU:s upphandlingsregler.”

Vidare hänvisar majoriteten i sitt svar till kommunens matstrategi. Precis som vi nämner i motionen har Stockholm stad under föregående mandatperiod kommit en bit på vägen där bland annat staden ska öka livsmedelsupphandlingar med krav på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning motsvarande svensk nivå. Men Centerpartiet anser att Stockholm behöver anta än mer ambitiösa mål. Stadens egen kommentar i Miljöbarometern är att klimatpåverkan från inköp av livsmedel är oförändrad jämfört med 2021. Politiken behöver därför göra allt den kan för att öka den närproducerade maten genom upphandling av svenskt. Och då krävs en betydligt högre ambitionsnivå än att bara konstatera att högre ställda upphandlingsmål är omöjliga på grund av lagstiftningen.

Att i enlighet med Centerpartiet motion införa ett stadsövergripande mål om 100 procent svenskt vid matupphandling där så är möjligt i enlighet med EU:s upphandlingsregler är ett konkret och tydligt mål för att höja ambitionen och takten i stadens arbete för minskad klimatpåverkan och inte minst viktigt ur ett beredskapsperspektiv. Syftet med målet är att Stockholm ska ta ansvar för klimatet och bidra till att stärka den svenska självförsörjningsgraden. Svenska potatisar, jordgubbar, får, ägg och fiskar – det är bara några exempel på vad som finns i den svenska primärproduktionen. Därtill har Sverige en enorm resurs i form av klimatsmart viltkött. I förlängningen är nya upphandlingsmål den billigaste investering vi kan göra oavsett eventuella initiala merkostnader. Det är så vi bibehåller en levande landsbygd, ökar vår beredskap samt når framtidens klimatmål.

Ärendet

I en motion till kommunfullmäktige av Jonas Naddebo (C) framförs att staden bör införa ett stadsövergripande mål om 100 procent svenskt vid matupphandling där så är möjligt. Syftet är att bidra till ökade produktionsnivåer av svenska livsmedel och innebär i praktiken att stadens upphandling av mat inriktar sig på det som är producerat enligt svenska produktionsregler samt att svenska livsmedel ska vara förstahandsvalet om det är klimatsmart och stärker den svenska självförsörjningen. Syftet med förslaget är också att upphandlingskraven ska harmonisera med svenska produktionsregler för livsmedelsproduktion, avseende exempelvis djurskydd och antibiotikaanvändning.

Remissammanställning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, miljö- och hälsoskyddsnämnden, servicenämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden, Järva stadsdelsnämnd, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd, Ekologiska Lantbrukarna, Livsmedelsföretagen, Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) och Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). Ekologiska Lantbrukarna och Livsmedelsföretagen har inte inkommit med svar. Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) har avstått från att lämna synpunkter på motionen.

Innehållsförteckning

Stadsledningskontoret	5
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	6
Servicenämnden	7
Utbildningsnämnden.....	9
Äldrenämnden	10
Järva stadsdelsnämnd	11
Skarpnäcks stadsdelsnämnd	12
Södermalms stadsdelsnämnd	12
Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)	13
Reservationer m.m.	14

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 28 september 2023 har i huvudsak följande lydelse.

I kommunfullmäktiges budget 2023 anges att maten som serveras i stadens verksamheter i större utsträckning ska vara ekologisk, växtbaserad, lokalproducerad

och säsonganpassad. Minst 70 procent av maten som serveras i stadens verksamheter ska vara ekologisk. I stadens upphandlingar ska krav ställas på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning i livsmedelsproduktionen motsvarande svensk nivå.

I kommunfullmäktiges budget 2023 anges också att Stockholms stad ska vara klimatpositiv till 2030 och vara en fossilbränslefri organisation till 2030.

I den nationella livsmedelsstrategin som riksdagen beslutade om 2017 är det övergripande målet en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar i Sverige. Livsmedelsstrategin, framtagen av jordbruksverket, är under revidering med ökat fokus på en hållbar livsmedelsproduktion ur ett beredskapsperspektiv.

Stadsledningskontoret konstaterar att det inte är förenligt med upphandlingslagstiftningen att ställa krav på svenskt ursprung då det strider mot den grundläggande principen om icke-diskriminering.

Stadsledningskontoret konstaterar vidare att riktlinjerna för stadens upphandling redan harmoniserar med svenska produktionsregler för livsmedel avseende djurskydd och antibiotikaanvändning. Riktlinjerna ger en styrande effekt mot svenskproducerade animaliska livsmedel.

Även målet på säsonganpassade måltider är direkt styrande mot svensk mat och medför en hög andel svenska livsmedel i de måltider som serveras i stadens verksamheter.

Stadsledningskontoret noterar att förslaget innebär att förstahandsvalet ska vara svenskproducerat om det är klimatsmart och stärker självförsörjningsgraden. Förslaget reflekterar därmed de eventuella målkonflikter som skulle kunna uppstå mellan krav på klimatpåverkan och krav på 100 procent svenskproducerat.

Stadsledningskontoret anser sammanfattningsvis att det inte finns anledning att ge kommunstyrelsen i uppdrag att införa ett stadsövergripande mål om 100 procent svenskt vid matupphandling.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 26 september 2023 följande.

1. Miljö- och hälsoskyddsnämnden godkänner tjänsteutlåtandet som svar på kommunstyrelsens remiss.
2. Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Reservation av Ashna Ibrahim (C), se Reservationer m.m.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 27 juni 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Motionen föreslår att staden inför mål för upphandlingen av livsmedel. Förvaltningen yttrar sig inte kring reglerna för upphandling, utan fokuserar på frågorna kring hållbarhet och produktion.

Kommunfullmäktige beslutade i maj 2019 att fastställa ”God, hälsosam och klimatsmart mat, matstrategi för Stockholms stad”, en strategi för måltider i staden som ska bidra till bättre folkhälsa och minskad miljö- och klimatpåverkan genom de livsmedel och måltider som köps in, produceras och serveras i stadens verksamheter.

Enligt strategin ska måltider som serveras vara hållbara. Med detta menas att de ska minska utsläppen av växthusgaser samt minska matsvinnet. Det ska erbjudas fler vegetariska måltider och kött som köps in ska följa högt ställda djurskyddskrav, vilket i sin tur ställer krav på en god djurhållning. I stadens verksamheter ska de ekologiska varor som har störst effekt ur miljö- och hälsosynpunkt prioriteras.

Ur ett beredskapsperspektiv delar förvaltningen motionens syn på behov av ökad upphandling av svenskproducerade livsmedel där så är möjligt med hänsyn till EU:s upphandlingsregler. Svenskproducerade livsmedel bidrar även till minskade utsläpp från transporter relativt importerade livsmedel.

Ur ett klimatperspektiv anser förvaltningen att det viktigaste är att säkerställa implementeringen av stadens strategi för God, hälsosam och klimatsmart mat i stadens verksamheter.

Servicenämnden

Servicenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 3 oktober 2023 följande.

1. Besvara remissen med förvaltningens tjänsteutlåtande.
2. Ärendet förklaras omedelbart justerat.

Serviceförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 19 september 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Serviceförvaltningen upphandling och inköp genomför gemensamma och centrala upphandlingar samt erbjuder upphandlingsstöd till stadens förvaltningar och bolag. I förvaltningens ansvar ingår också att förvalta de centrala avtalen samt vissa gemensamma avtal.

Förvaltningen delar motionärens åsikt om att staden som stor upphandlare har möjligheter att påverka marknaden. Staden skulle kunna vara en betydligt mer ledande aktör i att påverka framtidens varor. Men att vara en stor aktör ställer än högre krav på att följa den lagstiftning som finns och föregå med gott exempel. Stockholms stad följer i alla avseenden lagen om offentlig upphandling, LOU, och ställer krav på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning i nivå med svensk lagstiftning.

Att påverka, och bidra till, självförsörjningsgraden är viktigt men svårt. Nuvarande upphandlingsform, med alla dess regler, påverkar hur och vad staden kan upphandla.

Även stadens organisation och storlek påverkar, det behövs stora volymer för stadens verksamheter och för att möjliggöra inköp av mindre volymer behövs nya former av upphandling.

Motionären föreslår ett stadsövergripande mål om 100 procent svenskt vid matupphandling där så är möjligt i enlighet med EU:s upphandlingsregler. Vilket enligt förvaltningen är motstridigt, då EU-reglerna säger att diskriminering av andra länder inom EU inte är tillåtet. Ansvar ska tas för att offentliga medel används effektivt, bland annat genom att säkerställa konkurrens på lika villkor.

Förvaltningen är positiv till motionärens vision och ambition om att konvertera till mer svenska varor där så är möjligt men belyser att upphandling har flera syften att ta hänsyn till. Förvaltningen kämpar redan i dagsläget med att säkerställa de krav som finns gällande klimat och miljö, etiska- och sociala krav, näringsriktighet och kostnadseffektivitet.

Staden har höga ambitioner för många områden, och upphandling är ett utmärkt medel för att nå långt. Dock behöver mål och inriktningar vara mätbara och synkroniserade för att inte motverka varandra eller försvåra för marknaden att leverera. Till exempel innebär LOU ett europaperspektiv, samtidigt som vi utifrån ett klimat- och miljöperspektiv bland annat vill minska transporter.

För att ytterligare förtydliga varför förvaltningen anser att det föreslagna målet om 100 procent svenskt vid matupphandling inte är verksamt kan nämnas att 2022 köpte staden totalt 14 441 ton livsmedel. Dagligen serveras mer än 160 000 luncher bara i skola och förskola. Därtill kommer måltider inom äldreomsorg och sociala verksamheter. 89 procent av stadens inköpta animalier (fågel, kött, mejeri, ost och ägg) var samma år av svenskt ursprung.

2022 köpte staden 250 tusen kg ris, för 6,5 mkr varav 92 procent var ekologiskt. Pris per kg var i snitt 27kr/kg. På marknaden finns betydligt fler än 10 producenter. Havreris erbjuds av ett fåtal producenter och samma år köpte staden 5760 kg, för 185 tkr, till en genomsnittlig kostnad av 32 kr/kg. För att genomföra ett lyckat utbyte, som smakligt inte exakt motsvarar, krävs det utöver livsmedelstillgång, att köken även har matgäster och anhöriga med sig. Annars finns risk för ett ökat matsvinn och undernäring.

Slutligen vill förvaltningen framföra att förvaltningen kommer beakta detta förslag under höstens projekt med att se över och om möjligt paketera om kommande livsmedelsupphandling. Sortimentet behöver möjliggöra val av svenska produkter, men för att kunna möta områdets alla viktiga syften, behöver även andra produkter av lika hög kvalitet finnas. För givet stadens storlek är staden en stark kraft som borde vara med och leda framtidens varor och självförsörjningsgrad.

Förvaltningen vill även belysa att stadens Matstrategi, som är den gemensamma strategin för hur livsmedel ska handlas, hjälper stadens verksamheter att nå stadens mål. De allra flesta gör sitt yttersta för att handla inom budget, i säsong och utifrån stadens mål om eko och CO2.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 28 september 2023 följande.

1. Utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 25 augusti 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Utbildningsförvaltningen delar motionärens uppfattning om att det är önskvärt att minska klimatpåverkan från livsmedel och att gynna den biologiska mångfalden.

Skolmåltiderna står för en väsentlig del av skolornas påverkan på miljö och klimat. De senaste åren har kommunfullmäktige tydligt ökat styrningen av detta arbete, bland annat genom införande av indikatorn om krav på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning, som ligger i nivå med svensk lagstiftning.

Utbildningsförvaltningen har under samma period utvecklat ett betydande stöd till skolorna.

Sedan 2013 har förvaltningen erbjudit skolorna ett stort antal utbildningar och genomfört olika projekt för minskad klimatpåverkan från livsmedel samt ökad andel ekologiska inköp. Några exempel på vad skolorna erbjudits är; föreläsningar om klimatsmarta måltider, praktiska utbildningar i vegetarisk matlagning, workshops med erfarenhetsutbyten och projekt med inriktning på miljö och klimat. Skolorna har även erbjudits klimatsmarta, ekologiska och näringsberäknade menyer/recept.

Utbildningsförvaltningen har även under flera år deltagit aktivt i utformning och innehåll i stadens livsmedelsupphandling. Representanter har funnits i såväl styrgrupp, strategisk upphandlingsgrupp samt i den verksamhetsnära referensgruppen.

Staden ska öka inköpen av ekologiskt producerade varor samt öka utbudet av varor som uppfyller krav på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning motsvarande svensk nivå. I den senaste livsmedelsupphandlingen ställdes det krav på fler ekologiska produkter. Det ställdes också krav på att kött-fågel- och mjölkprodukter som ingår i anbudssortimentet ska vara i nivå med svensk djurskyddslagstiftningen och inkludera krav på restriktiv antibiotikaanvändning, oavsett om det handlar om konventionella eller ekologiska produkter.

Att enbart fråga efter svenskt råvaruursprung vid upphandlingar är inte förenligt med lagen om offentlig upphandling (2016:1145). Detta på grund av att det strider mot de grundläggande principerna om likabehandling och ickediskriminering som innebär att alla leverantörer, oavsett nationalitet, ska behandlas lika och inte erhålla förmåner eller missgynnas.

Förvaltningen menar vidare att motionärens förslag i övrigt i hög grad redan omfattas i stadens arbete genom de redan högt ställda kraven som idag görs i livsmedelsupphandlingen.

Konsekvenser för jämställdhet och för barn och barns rättigheter

Då ärendet är svar på en remiss från kommunstyrelsen gör förvaltningen ingen egen analys av ärendets konsekvenser för jämställdhet eller för barn och barns rättigheter. Förvaltningen förutsätter att en sådan analys genomförs av kommunstyrelsen i den fortsatta hanteringen av ärendet.

Förslag till beslut

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen. Med hänsyn till remisstiden ska ärendet justeras omedelbart.

Äldrenämnden

Äldrenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 26 september 2023 följande.

Äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Äldreförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 30 juni 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Sveriges självförsörjningsgrad av livsmedel har aktualiserats på grund av klimatförändringar och världsläget. I motionen beskrivs att självförsörjningsgraden behöver öka och att Stockholms stad kan påverka genom upphandlingar av svenskproducerade livsmedel.

Det finns fler styrdokument och mål som är styrande för upphandling av livsmedel till exempel God, hälsosam och klimatsmart mat – matstrategi för Stockholms stad och Mat- och måltidspolicy för äldreomsorgen i Stockholms stad. Där det står bland annat att beställaren ska ta hänsyn till krav på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning motsvarande svensk nivå.

I motionen föreslås att staden ska ersätta vissa livsmedel med svenskproducerade alternativ. Detta kan göras under förutsättning att det inte bryter mot de grundläggande principerna om likabehandling och icke-diskriminering.

Stockholms stad är en stor upphandlande enhet vilket påverkar på olika sätt. Genom stora inköpsvolymerna och upphandlingskrav kan staden ställa krav som kan påverka marknaden. En utmaning kan vara att det inte finns tillräckligt stora volymer att upphandla och det finns få aktörer som kan leverera till stadens alla enheter vilket försämrar konkurrensen. Stadens organisation, storlek och upphandlingsform gör livsmedelsupphandlingen komplex. Det kan vara av intresse för Stockholms stad att göra en utredning om möjligheten om nya upphandlingsformer och målsättningar.

Järva stadsdelsnämnd

Järva stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 28 september 2023 följande.

Järva stadsdelsnämnd överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som yttrande över remissen till kommunstyrelsen.

Reservation av Patrick Amofah (C) och Ghazal Saberian (SD), se Reservationer m.m.

Järva stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 7 juli 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Järva stadsdelsförvaltning ser en hållbar upphandling av mat som ett viktigt verktyg för att nå stadens mål inom miljö och klimat samt främja en hög beredskapsförmåga. Förslaget skulle ge verksamheterna möjlighet att konsumera närproducerade livsmedel med högt ställda krav när det gäller bland annat djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning. Detta är i linje med stadens ambitioner och gynnar miljö, klimat, beredskap och hälsan hos brukarna.

Förvaltningen arbetar för att nå stadens indikatorer om hög andel av ekologiskt livsmedel, låg klimatpåverkan från livsmedel samt hög andel av inköpta animalier med krav på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning i nivå med svensk lagstiftning. Förvaltningens förskolor arbetar med hållbar konsumtion av livsmedel genom att planera en gemensam matsedel efter säsong. Både förskolorna och verksamheter inom äldreomsorg arbetar utifrån måltidsriktlinjer som följer Livsmedelsverkets måltidsmodell. Det innebär att de måltider som serveras inom stadens verksamheter ska utgå från medvetna klimat- och livsmedelsval och bidra till minskade utsläpp av växthusgaser.

Upphandlingen av livsmedel sker centralt i staden och är inte inom ramen för stadsdelsnämndens ansvarområde och befogenhet. Förvaltningen vill dock lyfta upp vikten av att de mål som sätts upp ska kunna uppnås utifrån det utbud som upphandlade leverantörer tillhandahåller, då förvaltningens verksamheter är beroende av det utbud som finns. Förvaltningen menar att det är av stor betydelse att kravställningen vid upphandling speglar stadens ambitioner vad gäller livsmedel, då upphandling är avgörande för att uppnå målen. Förvaltningen vill även lyfta upp vikten av att kvantitativa mål utformas så att de går att följa upp på ett entydigt sätt utifrån en relevant och lämplig mätmetod. Vidare ser förvaltningen svårigheter i förslaget när det gäller att bedöma om ett importerat livsmedel kan ersättas med ett svenskproducerat.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 september 2023 följande.

1. Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutar att förvaltningens tjänsteutlåtande överlämnas till kommunstyrelsen som svar på motionen.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 3 juli 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser hållbar upphandling av livsmedel som en framgångsfaktor för miljö, klimat och beredskapsfrågor.

Förslaget skulle ge verksamheterna möjlighet att konsumera lokalt producerade livsmedel med högt ställda krav på bland annat djurskydd. Vilket är i linje med stadens ambitioner och gynnar förutom miljö/klimat och beredskap även hälsan hos brukarna.

Förvaltningen arbetar med hållbar konsumtion av livsmedel genom att planera matsedlar efter säsong och servera en hög andel ekologiska livsmedel samt livsmedel med låga utsläpp av koldioxid.

Stadens nya indikator: ”Andel inköpta animalier med krav på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning i nivå med svensk lagstiftning” är i linje med motionen och där visar förvaltningens prognos på goda resultat.

Upphandling av livsmedel sker centralt i staden och är inte inom ramen för stadsdelsnämndens ansvarsområde och befogenhet.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 september 2023 följande.

Förvaltningen föreslår att nämnden överlämnar detta tjänsteutlåtande som svar på motionen.

Reservation av Lars Rottem Krangnes (C) och Jonas Nilsson m.fl. (M), se Reservationer m.m.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 29 augusti 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser hållbar upphandling av livsmedel som en framgångsfaktor för miljö, klimat och beredskapsfrågor. Förvaltningen arbetar med hållbar konsumtion av livsmedel genom att planera matsedel efter säsong, ha en hög andel ekologiskt, låga utsläpp av koldioxid och goda resultat på stadens nya indikator: Andel inköpta animalier med krav på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning i nivå med

svensk lagstiftning. Upphandling av livsmedel sker centralt i staden och är inte inom ramen för stadsdelsnämndens ansvarsområde och befogenhet.

Förvaltningen föreslår att nämnden överlämnar detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)

Lantbrukarnas Riksförbunds yttrande daterat den 18 september 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Vi vill börja med att understryka att vi anser att detta är en viktig och bra motion. De flesta är idag medvetna om att vi behöver öka vår inhemska produktion av livsmedel, inte minst ur ett beredskapsperspektiv. Vi ser därför positivt på motionens intention, och ser med tillförsikt fram emot att kommunfullmäktige fattar ett beslut grundat på den.

Det finns dock saker i motionen som vi ser behöver belysas. Att enbart prata om klimat istället för att ha ett helhetsperspektiv på miljön där även andra viktiga aspekter såsom biologisk mångfald beaktas riskerar att ge oönskade negativa bieffekter. Idisslare är exempelvis oerhört betydelsefulla för den biologiska mångfalden, och de fyller en viktig funktion i vårt livsmedelssystem genom att tillvarata grödor som vi människor inte kan äta, men de kan ha svårt att mäta sig med exempelvis kycklingproduktion om man väljer att ensidigt beakta klimatet.

För att beslutet skall få den effekt som avses anser vi även att ett förtydligande hade varit bra. Att enbart besluta att svenskt skall upphandlas när så är möjligt är tämligen kraftlöst. Att upphandla 100 % svenska animalier och minst 80 % svenska livsmedel totalt vet vi är fullt möjligt och det är en betydligt tydligare målbild. Det mesta av det vi äter går utmärkt att odla i Sverige, men inte allt. För animalieproduktionen har vi mycket goda förutsättningar här och det är även inom animalieproduktionen som några av de tydligaste villkorsskillnaderna föreligger, såsom högt djurskydd och en mycket restriktiv antibiotikaanvändning. Slutligen anser vi att det är viktigt att ett mål sätts där även tidsaspekten inkluderas; när ska matupphandlingarna i Stockholms stad uppfylla dessa hållbarhetskriterier?

Reservationer m.m.

Miljö- och hälsoskyddsnamnden

Reservation av Ashna Ibrahim (C)

1. att nämnden beslutar att tillstyrka motionen samt
2. att därutöver anföra följande

Det tål att upprepas: Stockholms stad har viljan att vara en internationell förebild i det globala miljö- och klimatarbetet, i synnerhet målet om att vara en klimatpositiv stad senast 2030 – i detta är de flesta av oss överens. Men staden kan inte nå det målet utan konkreta förslag.

Livsmedelsproduktion och konsumtion står idag för så mycket som 20–30 procent av människans utsläpp av växthusgaser och att etablera ett hållbart livsmedelssystem är en viktig del i arbetet för minskade växthusgaser. En hållbar offentlig upphandling är ett effektivt verktyg för att påverka livsmedelsproduktionen. Stockholm stad som utgör en stor offentlig organisation och köper in mat för omkring 600 miljoner kronor per år har en viktig roll att spela i att driva livsmedelsproduktionen i en mer hållbar riktning, både med avseende på miljö, ekonomi och sociala förhållanden.

Tyvärr saknar vi i Centerpartiet ett konkret svar från förvaltningens sida i ärende 8, Centerpartiet motion om hållbar matupphandling. Förvaltningen hänvisar kort till kommunens Matstrategi. Precis som vi nämner i motionen har Stockholm stad under föregående mandatperiod kommit en bit på vägen där bland annat staden ska öka livsmedelsupphandlingar med krav på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning motsvarande svensk nivå. Men Centerpartiet anser att Stockholm behöver anta än mer ambitiösa mål. Stadens egen kommentar i Miljöbarometern är att klimatpåverkan från inköp av livsmedel är oförändrad jämfört med 2021. Politiken behöver därför göra allt den kan för att öka den närproducerade maten genom upphandling av svenskt.

Att i enlighet med Centerpartiet motion införa ett stadsövergripande mål om 100 procent svenskt vid matupphandling där så är möjligt i enlighet med EU:s upphandlingsregler är ett konkret och tydligt mål för att höja ambitionen och takten i stadens arbete för minskad klimatpåverkan. Syftet med målet är att Stockholm ska ta ansvar för klimatet och bidra till att stärka den svenska självförsörjningsgraden. Svenska potatisar, jordgubbar, får, ägg och fiskar – det är bara några exempel på vad som finns i den svenska primärproduktionen. Därtill har Sverige en enorm resurs i form av klimatsmart viltkött. I förlängningen är nya upphandlingsmål den billigaste investering vi kan göra oavsett eventuella initiala merkostnader. Både för att bibehålla en levande landsbygd och för att möta framtidens klimatmål.

Järva stadsdelsnämnd

Reservation av Patrick Amofah (C) och Ghazal Saberian (SD)

1. Att stadsdelsnämnden tillstyrker motionen
2. Att därutöver anföra:

Kommunstyrelsen har överlämnat en remiss till stadsdelsnämnden gällande en motion om hållbar matupphandling. Upphandling av livsmedel sker centralt i staden och är inte inom ramen för stadsdelens befogenhet.

Tillagning av måltider och måltidsupplevelser är en viktig del av stadsdelens kärnverksamheter såsom förskola och äldreomsorg. Stadsdelsnämnden har också ett antal mål för sin verksamhet som handlar om hållbarhet, beredskap och mångfald. Det är därför rimligt att stadsdelsnämnden har åsikter kring upphandlingen av livsmedel.

Höjd produktion av svenska livsmedel är både klimatsmart och viktigt i tider av krig och kris i vårt närområde. Upphandlingar är ett strategiskt verktyg inte bara för en hållbar kommunal ekonomi utan också för att använda stadens marknadsmakt till att stärka förutsättningarna för matproduktion i enlighet med svenska regler med tydliga krav på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning för en hållbar samhällsutveckling.

Mot bakgrund av detta vore det klokt och smart att sätta ett stadsövergripande mål om 100 procent svenskt vid matupphandling där det är klimatsmart och så är möjligt enligt upphandlingslagen. Det kan till exempel innebära att vissa importerade råvaror ersätts av svenskproducerade alternativ, såsom ris med havreris eller korngryn. Det innebär självfallet inte att stoppa inköp av varor som inte produceras i Sverige men även här bör man se över hur valet av råvara kan minska klimatavtrycket, bidra till stärkta miljö- och djurskydds krav eller på andra sätt vara positivt ur ett säkerhets- och beredskapsperspektiv.

Järva och Stockholm ska ta ansvar för klimatet och bidra till lokal, regional och svensk självförsörjningsgrad. Nya upphandlingsmål är en klok och billig investering oavsett eventuella initiala merkostnader. Motionen bör därför tillstyrkas.

Södermalms stadsdelsnämnd

Reservation av Lars Rottem Krangnes (C) och Jonas Nilsson m.fl. (M)

1. Att stadsdelsnämnden tillstyrker motionen
2. Att därutöver anföra:

Kommunstyrelsen har överlämnat en remiss till stadsdelsnämnden gällande en motion om hållbar matupphandling. Upphandling av livsmedel sker centralt i staden och är inte inom ramen för stadsdelens befogenhet.

Tillagning av måltider och måltidsupplevelser är en viktig del av stadsdelens kärnverksamheter såsom förskola och äldreomsorg. Stadsdelsnämnden har också ett antal mål för sin verksamhet som handlar om hållbarhet, beredskap och mångfald. Det är därför rimligt att stadsdelsnämnden har åsikter kring upphandlingen av livsmedel.

Höjd produktion av svenska livsmedel är både klimatsmart och viktigt i tider av krig och kris i vårt närområde. Upphandlingar är ett verktyg inte bara för en hållbar kommunal ekonomi utan också för att använda stadens marknadsstyrka till att stärka förutsättningarna för lokal och svensk matproduktion med tydliga krav på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning.

Mot bakgrund av detta vore det klokt att sätta ett stadsövergripande mål om 100 procent svenskt vid matupphandling där det är klimatsmart och så är möjligt. Det kan till exempel innebära att vissa importerade råvaror ersätts av svenskproducerade alternativ, såsom ris med havreris eller korngrön. Det innebär självfallet inte att stoppa inköp av varor som inte produceras i Sverige men även här bör man se över hur valet av råvara kan minska klimatavtrycket, bidra till stärkta miljö- och djurskydds krav eller på andra sätt vara positivt ur ett säkerhets- och beredskapsperspektiv.

Södermalm och Stockholm ska ta ansvar för klimatet och bidra till lokal, regional och svensk självförsörjningsgrad. Nya upphandlingsmål är en klok och billig investering oavsett eventuella initiala merkostnader. Motionen bör därför tillstyrkas.